TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. kovo 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Direktyva 93/13/EEB – 1 straipsnio 2 dalis – 6 straipsnio 1 dalis – Paskolos užsienio valiuta sutartis – Valiutos keitimo skirtumas – Įstatymo nuostatos taikymas vietoj negaliojančia pripažintos nesąžiningos sąlygos – Valiutos keitimo rizika – Sutarties išlikimas panaikinus nesąžiningą sąlygą – Nacionalinė vienodo teisės aiškinimo sistema“

Byloje C-118/17

dėl *Budai Központi Kerületi Bíróság* (Budajaus centrinis apygardos teismas, Vengrija) 2017 m. sausio 9 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. kovo 7 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Zsuzsanna Dunai

prieš

ERSTE Bank Hungary Zrt.

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal (pranešėja), teisėjai F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund ir L. S. Rossi,

generalinis advokatas N. Wahl,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *ERSTE Bank Hungary Zrt.*, atstovaujamos *ügyvéd* T. Kende,

– Vengrijos vyriausybės, atstovaujamos M. Z. Fehér,

– Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

– Europos Komisijos, atstovaujamos A. Tokár ir A. Cleenewerck de Crayencour,

susipažinęs su 2018 m. lapkričio 15 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

* Proceso kalba: vengrų.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) rezoliucinės dalies 3 punkto, Europos Sąjungai suteiktos kompetencijos siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir pagrindinių Sąjungos teisės principų, kaip antai lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo, veiksmingos teisminės gynybos ir teisingo bylos nagrinėjimo principų, išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Zsuzsanna Dunai ir *ERSTE Bank Hungary Zrt.* (toliau – bankas) ginčą dėl tariamai nesąžiningos sutarties sąlygos, kurioje numatyta, kad išmokant paskolos užsienio valiuta sumą taikomas valiutos keitimo kursas, pagrįstas banko taikomu valiutos pirkimo kursu, o kai ši paskolos suma grąžinama – taikomas valiutos keitimo kursas, pagrįstas valiutos pardavimo kursu.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 93/13/EEB

3 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) tryliktoje ir dvidešimt pirmoje konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„kadangi daroma prielaida, jog valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatose, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nustato su vartotojais sudaromų sutarčių sąlygas, nėra nesąžiningų sąlygų; kadangi dėl to, atrodo, kad nėra būtina kontroliuoti, kaip vykdomos tos sąlygos, kurios atspindi įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių valstybės narės arba Bendrija yra prisijungusios, principus ar nuostatas; kadangi tuo požiūriu 1 straipsnio 2 dalyje pateikiama formuluotė „įstatymų ar kitų teisės aktų privalomosios nuostatos“ numato ir normas, kurios pagal įstatymą yra taikomos susitariančioms šalims, jei nebuvo susitarta kitaip;

<…>

kadangi valstybės narės turi užtikrinti, kad pardavėjo ar tiekėjo su vartotojais sudaromose sutartyse nebūtų naudojamos nesąžiningos sąlygos, o jeigu vis dėlto tokių sąlygų yra, kad jos vartotojui nebūtų privalomos, o sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos.“

5 Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

6 Minėtos direktyvos 4 straipsnyje numatyta:

„1. Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas [Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį ir remiantis sudarant sutartį buvusiomis visomis aplinkybėmis ir visomis kitomis tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygomis].

2. Sąlygų nesąžiningumo vertinimas nėra susijęs nei su pagrindinio sutarties dalyko apibrėžimu, nei su kainos ir atlygio adekvatumu mainais suteiktoms paslaugoms ar prekėms, jei šios sąlygos pateikiamos aiškia, suprantama kalba.“

7 Tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose [kad sutartyje, kurią verslininkas sudaro su vartotoju, naudojamos nesąžiningos sąlygos nacionalinės teisės aktuose nustatytomis sąlygomis] nebūtų privalomos vartotojui ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

8 Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir [verslininkų] konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų [verslininkų] sudaromose su vartotojais.“

Vengrijos teisė

Pagrindinis Įstatymas

9 *Alaptörvény* (Pagrindinis Įstatymas) 25 straipsnio 3 dalyje numatyta:

„*Kúria* (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija) „užtikrina <…>, kad teismai vienodai taikytų teisę, ir, siekdamas vienodo teisės nuostatų aiškinimo, priima sprendimus, kurie teismams yra privalomi.“

Įstatymas DH 1

10 *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII* (2014 m. Įstatymas Nr. XXXVIII, kuriuo reglamentuojami tam tikri aspektai, susiję su *Kúria* sprendimu, priimtu siekiant vienodai aiškinti civilinės teisės nuostatas dėl finansų įstaigų su vartotojais sudarytų paskolų sutarčių, toliau – Įstatymas DH 1) 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šis įstatymas taikomas paskolos sutartims, su vartotojais sudarytoms nuo 2004 m. gegužės 1 d. iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos. Taikant šį įstatymą paskolos sutartimis su vartotojais laikomos vartotojo ir finansų įstaigos sudarytos kredito, paskolos arba finansinės nuomos užsienio valiuta sutartys (kai skolinamos sumos registruotos užsienio valiuta arba suteiktos užsienio valiuta ir grąžintinos Vengrijos forintais) arba tokios sutartys Vengrijos forintais, jeigu tokiose sutartyse nustatyta standartinė sąlyga arba atskirai nesuderėta sąlyga, kaip ji suprantama pagal 3 straipsnio 1 dalį ar 4 straipsnio 1 dalį.“

11 Įstatymo DH 1 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Negaliojanti yra ta su vartotoju sudarytos paskolos sutarties sąlyga – išskyrus sutarties sąlygą, dėl kurios derėtasi atskirai, – pagal kurią finansų įstaiga, išmokėdama sumą, skirtą turtui, kuris yra paskolos ar finansinės nuomos objektas, įsigyti, taiko užsienio valiutos pirkimo kursą, o apskaičiuodama mėnesines įmokas – valiutos pardavimo kursą arba bet kurį kitą valiutos keitimo kursą, kuris skiriasi nuo taikyto išmokant paskolą.

2. Vietoj 1 dalyje nurodytos negaliojančios sąlygos ir nepažeidžiant 3 dalies nuostatų, kiek tai susiję su paskolos sumos išmokėjimu ir jos grąžinimu (įskaitant mėnesinių įmokų, visų administravimo mokesčių, rinkliavų ir komisinių mokesčių užsienio valiuta mokėjimą), taikomas oficialus, Vengrijos nacionalinio banko nustatytas, atitinkamos valiutos keitimo kursas.“

12 Minėto įstatymo 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Kiek tai susiję su paskolos sutartimis, sudarytomis su vartotojais, kuriose numatyta teisė vienašališkai pakeisti sutartį, laikoma nesąžininga bet kuri tokioje sutartyje įtvirtinta sąlyga (išskyrus tas, dėl kurių derėtasi atskirai), pagal kurią leidžiama vienašališkai padidinti palūkanas, administravimo mokesčius ir rinkliavas. <…>

2. 1 dalyje nurodyta sutarties sąlyga yra negaliojanti, jei finansų įstaiga nepradėjo civilinės bylos <…> arba jei teismas atmetė ieškinį ar nutraukė bylą, nebent dėl sutarties sąlygos galima pradėti <…> teismo procesą, bet jis nepradėtas arba, jeigu buvo pradėtas, teismas nepadarė išvados, kad sutarties sąlyga yra negaliojanti pagal 2a dalį.

2a. 1 dalyje nurodyta sutarties sąlyga yra negaliojanti, jei teismas jos negaliojimą nustatė remdamasis specialiu įstatymu dėl paskolos įvertinimo ataskaitos byloje, kurią, gindama viešąjį interesą, pradėjo priežiūros institucija.

3. 2 ir 2a dalyse numatytais atvejais finansų įstaiga su vartotoju parengia paskolos įvertinimo ataskaitą paisydami specialiame įstatyme nustatytos tvarkos.“

Įstatymas DH 2

13 *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény* (2014 m. Įstatymas Nr. XL dėl taisyklių, taikomų paskolos įvertinimo ataskaitai, nurodytai 2014 m. Įstatyme Nr. XXXVIII, kuriuo reglamentuojami tam tikri aspektai, susiję su *Kúria* [(Aukščiausiasis Teismas)] sprendimu, priimtu siekiant suvienodinti teisę, taikomą finansų įstaigų su vartotojais sudarytoms paskolos sutartims, ir dėl įvairių kitų priemonių, toliau – Įstatymas Nr. DH 2) 37 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Sutarčių, kurioms taikomas šis įstatymas, atveju šalys gali teismo prašyti pripažinti negaliojančia sutartį arba tam tikras jos sąlygas (toliau – dalinis negaliojimas), nepriklausomai nuo priežasčių, lemiančių tokį negaliojimą, tik jeigu kartu prašo taikyti negaliojimo teisines pasekmes, t. y. pripažinti sutarties galiojimą ar jos faktinį veikimą, kol bus priimtas sprendimas. Jeigu šalis to nepadaro ir nepasinaudoja galimybe ištaisyti trūkumus, ieškinys pripažįstamas nepriimtinu ir byla nenagrinėjama iš esmės. Jei šalys prašo nustatyti absoliutaus ar dalinio negaliojimo teisines pasekmes, jos turi nurodyti, kokią teisinę pasekmę teismas turi taikyti. Kiek tai susiję su teisinių pasekmių taikymu, šalys turi pateikti aiškų ir skaičiais pagrįstą prašymą kartu su pridėta jų bendrai parengta paskolos įvertinimo ataskaita.“

Įstatymas DH 3

14 *Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII* (2014 m. Įstatymas Nr. LXXVII, kuriame reglamentuojami įvairūs klausimai, susiję su valiutos, kuria išreikštos tam tikros su vartotojais sudarytos paskolos sutartys, pakeitimu, ir nustatomos taisyklės, susijusios su palūkanomis; toliau – Įstatymas DH 3) 10 straipsnyje nustatyta:

„Kiek tai susiję su hipoteka užtikrintomis paskolos užsienio valiuta sutartimis ir hipoteka užtikrintomis paskolos sutartimis, paremtomis užsienio valiuta, finansų įstaiga iki termino, per kurį ji turi pateikti paskolos įvertinimo ataskaitą pagal [Įstatymą DH 2], pabaigos privalo konvertuoti į kreditą forintais visą skolą, susidarančią pagal su vartotojais sudarytą hipoteka užtikrintos paskolos užsienio valiuta sutartį arba hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, paremtą užsienio valiuta, arba skolą, kuri apskaičiuota remiantis paskolos įvertinimo ataskaita, parengta pagal [Įstatymą DH 2], įskaitant palūkanas, rinkliavas, komisinius ir administravimo mokesčius, mokėtinus užsienio valiuta, taikant vieną iš toliau nurodytų dviejų verčių:

a) atitinkamos valiutos keitimo kursų, oficialiai Vengrijos nacionalinio banko nustatytų 2014 m. birželio 16 d.– lapkričio 7 d. laikotarpiu, vidurkį arba

b) atitinkamos valiutos keitimo kursą, kurį Vengrijos nacionalinis bankas buvo oficialiai nustatęs 2014 m. lapkričio 7 d.,

kuri palankesnė vartotojui atitinkamą dieną.“

15 Minėto įstatymo 15/A straipsnyje numatyta:

„1. Nagrinėjant bylas, kurios pradėtos prašant pripažinti negaliojančia (arba iš dalies negaliojančia) su vartotoju sudarytą paskolos sutartį arba nustatyti teisines negaliojimo pasekmes, šio įstatymo nuostatos dėl konvertavimo į forintus taikomos ir vartotojo skolai, susidarančiai pagal paskolos užsienio valiuta sutartį arba paskolos sutartį, paremtą užsienio valiuta, apskaičiuotai remiantis paskolos įvertinimo ataskaita, parengta pagal Įstatymą [DH 2].

2. Suma, kurią vartotojas sumokėjo iki sprendimo priėmimo, išskaičiuojama iš jo skolos sumos, apskaičiuotos forintais atitinkamą dieną, kai parengiama paskolos įvertinimo ataskaita.

3. Jei su vartotoju sudaryta paskolos sutartis pripažįstama galiojančia, konkrečios sutarties šalių sutartinės teisės ir prievolės, kylančios pagal paskolos įvertinimo ataskaitą, parengtą remiantis Įstatymu [DH 2], turi būti nustatomos vadovaujantis šio įstatymo nuostatomis.“

Įstatymas Hpt

16 *1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról* (1996 m. Įstatymas Nr. CXII dėl kredito ir finansų įstaigų, toliau – Įstatymas *Hpt*) 213 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Su vartotoju sudaryta būsto paskolos sutartis negalioja, jeigu joje nenurodoma:

<…>

c) bendra su sutartimi susijusių išlaidų suma, įskaitant palūkanas, papildomas išlaidas, taip pat jų metinė vertė, išreikšta procentais,

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

17 2007 m. gegužės 24 d. Z. Dunai sudarė su banku paskolos užsienio valiuta, būtent Šveicarijos frankais (CHF), sutartį, pagal kurią paskola turėjo būti išmokėta nacionaline valiuta, t. y. Vengrijos forintais (HUF), taikant CHF-HUF keitimo kursą, pagrįstą tą dieną banko taikomu pirkimo kursu; tuo remiantis buvo išmokėta 14 734 000 HUF paskolos suma, kuri Šveicarijos frankais sudarė 115 573 CHF. Toje sutartyje taip pat buvo numatyta, kad grąžinant paskolą įmokos mokamos Vengrijos forintais, o taikomas valiutos keitimo kursas – tai banko taikomas valiutos pardavimo kursas.

18 Keitimo rizika, susijusi su atitinkamos valiutos keitimo kursų svyravimu, teko Z. Dunai; konkrečiai ją lėmė tai, kad Vengrijos forintas nuvertėjo Šveicarijos franko atžvilgiu.

19 Kadangi pagrindinės bylos šalys pagrindinėje byloje nagrinėjamą sutartį sudarė notaro patvirtintu aktu, pakako, kad skolininkė nevykdytų įsipareigojimų ir sutartis iš karto taptų vykdytina be jokios teisminės procedūros Vengrijos teisme.

20 Banko prašymu notaras 2016 m. balandžio 12 d. leido pradėti priverstinį sutarties vykdymą. Z. Dunai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pateikė sutarties negaliojimu grindžiamą prieštaravimą, motyvuodama tuo, kad joje konkrečiai nenurodytas, pažeidžiant Įstatymo *Hpt* 213 straipsnio 1 dalies c punktą, valiutos kurso, taikytino išmokant paskolos sumą, ir valiutos kurso, taikytino ją grąžinant, skirtumas.

21 Bankas paprašė atmesti prieštaravimą.

22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad 2014 m. Vengrijos teisės aktų leidėjas priėmė kelis įstatymus dėl paskolos užsienio valiuta sutarčių, kuriais siekiama įvykdyti *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimą, priimtą siekiant vienodo civilinės teisės aiškinimo remiantis Pagrindinio Įstatymo 25 straipsnio 3 dalimi, paskelbus 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282). Minėtame sprendime *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas), be kita ko, pripažino nesąžiningomis sąlygas, kaip antai numatytas pagrindinėje byloje nagrinėjamoje paskolos sutartyje, pagal kurias išmokant paskolos sumą taikomas valiutos pirkimo kursas, o kai ji grąžinama, – valiutos pardavimo kursas.

23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, minėtuose įstatymuose, taikytinuose pagrindinėje byloje, be kita ko, numatyta, kad panaikinamos tokiose sutartyse įtvirtintos sąlygos, leidžiančios bankui taikyti jo paties nustatytus valiutos pirkimo ir pardavimo kursus, ir kad vietoj šių kursų turi būti taikomas oficialus, Vengrijos nacionalinio banko nustatytas, atitinkamos valiutos keitimo kursas. Dėl tokio įstatymo leidėjo įsikišimo buvo panaikintas skirtumas, susidarantis dėl skirtingų keitimo kursų, pagrįstų šiais valiutos pirkimo ir pardavimo kursais.

24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog dėl šių įstatymų *ad hoc* teismas, į kurį kreiptasi, nebegali konstatuoti, kad paskolos užsienio valiuta sutartis yra negaliojanti, nes dėl šių įstatymų nebeliko situacijos, lėmusios negaliojimo pagrindą, taigi sutartis yra galiojanti, o kartu galioja ir vartotojo įsipareigojimas prisiimti finansinę naštą, susijusią su valiutos keitimo rizika. Atsižvelgiant į tai, kad kaip tik nuo šio įsipareigojimo vartotoja ir stengėsi išsilaisvinti pareikšdama ieškinį bankui, pagrindinę bylą nagrinėjančiam teismui pripažinus minėtą sutartį galiojančia būtų pažeisti jos interesai.

25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, akivaizdu, kad Vengrijos teisės aktų leidėjas aiškiai pakeitė paskolų sutarčių turinį taip, kad bylas nagrinėjantys teismai priimtų bankams palankius sprendimus. Jam kyla klausimas, ar tokia padėtis atitinka Teisingumo Teismo pateiktą Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimą.

26 Dėl sprendimų, kuriuos *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) gali priimti siekdamas vienodo civilinės teisės aiškinimo – tarp jų, be kita ko, yra ir 2013 m. gruodžio 16 d. Sprendimas 6/2013 PJE, kuriame, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, reikalaujama, kad paskolos sutartys, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, būtų pripažintos galiojančiomis, – šis teismas nurodo, kad, *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) priimant tokius sprendimus, neužtikrinama galimybė kreiptis į įstatyme nurodytą teismą ir nesilaikoma teisingo bylos nagrinėjimo reikalavimų. Nors tokių sprendimų priėmimo procedūra nėra rungimosi procedūra, šie sprendimai privalomi teismams, nagrinėjantiems rungimosi principu grindžiamas bylas pagal ginčo teisenos taisykles.

27 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi Venecijos komisijos per jos 90-ąją plenarinę sesiją, vykusią Venecijoje (Italija) 2012 m. kovo 16 ir 17 d., priimtos nuomonės dėl 2011 m. Įstatymo Nr. CLXII dėl teisėjų teisinio statuso ir atlyginimo ir 2011 m. Įstatymo Nr. CLXI dėl Vengrijos teismų darbo organizavimo ir administravimo 69–75 punktais, iš kurių matyti, kad sprendimai, priimami Vengrijoje pagal vadinamąją vienodinimo procedūrą, yra ginčytini atsižvelgiant į pagrindines teises.

28 Šiomis aplinkybėmis *Budai Központi Kerületi Bíróság* (Budajaus centrinis apygardos teismas, Vengrija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) rezoliucinės dalies] 3 punktą reikia suprasti taip, kad nacionalinis teismas taip pat gali ištaisyti verslininko ir vartotojo sutarties sąlygos negaliojimo pasekmes, kai tolesnis sutarties galiojimas prieštarauja ekonominiams vartotojo interesams?

2. Ar Europos Sąjungai suteiktą kompetenciją siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir pagrindinius Sąjungos teisės principus, kaip antai lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo, veiksmingos teisminės gynybos ir teisingo bylos nagrinėjimo principus, atitinka tai, kad valstybės narės parlamentas įstatymu pakeičia privatinės teisės sutartis, priskiriamas prie analogiškų kategorijų ir sudarytas verslininko ir vartotojo?

3. Jei į pirmesnį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Europos Sąjungai suteiktą kompetenciją siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir pagrindinius Sąjungos teisės principus, kaip antai lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo, veiksmingos teisminės gynybos ir teisingo bylos nagrinėjimo principus, atitinka tai, kad valstybės narės parlamentas įstatymu pakeičia įvairias užsienio valiuta išreikštos paskolos sutarties dalis siekdamas apsaugoti vartotojus, tačiau tai sukelia teisėtiems vartotojų apsaugos interesams priešingų pasekmių, nes padarius pakeitimus paskolos sutartis toliau galioja ir vartotojui toliau tenka su valiutos keitimu susijusios rizikos našta?

4. Jeigu turinys susijęs su sutartimis, sudarytomis verslininko ir vartotojo, ar Europos Sąjungai suteiktą kompetenciją siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir pagrindinius Sąjungos teisės principus, kaip antai lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo, veiksmingos teisminės gynybos ir teisingo bylos nagrinėjimo principus, atitinka tai, kad valstybės narės aukščiausiosios teisminės instancijos vienodinimo komisija visais civilinės teisės klausimais priimamais „sprendimais siekiant vienodai aiškinti teisės nuostatas“ nulemia bylą nagrinėjančio teismo jurisprudenciją?

5. Jei į pirmiau pateiktą klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Europos Sąjungai suteiktą kompetenciją siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį ir pagrindinius Sąjungos teisės principus, kaip antai lygybės prieš įstatymą, nediskriminavimo, veiksmingos teisminės gynybos ir teisingos bylos nagrinėjimo principus, atitinka tai, kad valstybės narės aukščiausiosios teisminės instancijos vienodinimo komisija visais civilinės teisės klausimais priimamais „sprendimais siekiant vienodai aiškinti teisės nuostatas“ nulemia bylą nagrinėjančio teismo jurisprudenciją, jeigu vienodinimo komisijos nariai (teisėjai) nėra skiriami skaidriai, pagal iš anksto nustatytas taisykles, jeigu šios

komisijos taikoma procedūra nėra vieša ir jeigu neįmanoma *a posteriori* susipažinti su taikyta procedūra, t. y. pritaikytomis ekspertinėmis žiniomis, doktrina ir įvairių narių balsavimo rezultatais (ar nuomonės sutapo, ar ne)?“

Procesas Teisingumo Teisme

29 2019 m. sausio 30 d. Z. Dunai pateikė Teisingumo Teismo kanceliarijai prašymą nurodyti atnaujinti žodinę proceso dalį.

30 Grįsdama šį prašymą ji iš esmės tvirtino, kad generalinis advokatas savo išvadoje išreiškė abejonių dėl to, kaip iš tikrųjų reikia suprasti ketvirtąjį ir penktąjį klausimus dėl *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimų, priimtų siekiant vienodo teisės nuostatų aiškinimo. Šiuo aspektu Z. Dunai mano, kad būtina Teisingumo Teismui pateikti informaciją, kurią, jos manymu, Teisingumo Teismas turi žinoti, kad suprastų tikrąją šių klausimų svarbą, siejamą, be kita ko, su tuo, kad Vengrijos teismai nei praktiškai, nei pagal nacionalinės teisės normas neturi pareigos neatsižvelgti į sprendimą, priimtą siekiant vienodo teisės aiškinimo, kai šis sprendimas prieštarauja Sąjungos teisei.

31 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 83 straipsnį, išklausęs generalinį advokatą, Teismas gali bet kada nutarti pradėti ar atnaujinti žodinę proceso dalį – pirmiausia, jeigu jis mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu baigus žodinę proceso dalį šalis pateikė naują faktą, kuris gali būti lemiamas Teisingumo Teismui priimant sprendimą, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio šalys ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės.

32 Nagrinėjamu atveju išklausęs generalinį advokatą Teisingumo Teismas mano, kad jam pateikta visa informacija, reikalinga sprendimui priimti. Be to, jis nurodo, kad Z. Dunai pateikta informacija nėra nauji faktai, kaip jie suprantami pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 83 straipsnį.

33 Tokiomis aplinkybėmis nereikia atnaujinti žodinės proceso dalies.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmųjų trijų klausimų

34 Savo pirmaisiais trimis klausimais, nagrinėtinais kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose bylą nagrinėjančiam teismui neleidžiama patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos užsienio valiuta sutartį, grindžiamo tuo, kad nesąžininga sutarties sąlyga, pagal kurią vartotojui tenka išlaidos, susijusios su egzistuojančiu atitinkamos valiutos pardavimo ir pirkimo kursų skirtumu, net jei šis teismas mano, kad tolesnis sutarties vykdymas prieštarauja vartotojo interesams, nes jam realiai ir toliau tenka valiutos keitimo rizika, kurią sudaro finansinė našta, kylanti dėl galimo nacionalinės valiutos, kaip mokėjimo valiutos, kurso kritimo, palyginti su užsienio valiuta, kuria paskola turi būti grąžinta.

35 Visų pirma reikia pažymėti, kad nors pirmuosiuose trijuose klausimuose kaip nesąžininga nurodoma tik sąlyga, susijusi su valiutos keitimo skirtumu, pateisinanti, pasak ieškovės pagrindinėje byloje, paskolos sutarties pripažinimą negaliojančia, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad suinteresuotoji šalis šios sąlygos nesąžiningumą nurodo būtent siekdama, kad jai nebetektų valiutos keitimo rizika. Taigi negalima atmesti galimybės, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 57 punkte, kad pagrindinėje byloje klausimas dėl su valiutos keitimo rizika susijusios sąlygos taikymo vis dar aktualus ir būtent dėl to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui gali prireikti savo iniciatyva įvertinti, ar tokia sąlyga yra nesąžininga (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugpjūčio

7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés*, C-96/16 ir C-94/17, EU:C:2018:643, 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Taigi tam, kad nacionaliniam teismui būtų pateiktas naudingas atsakymas, kuris padėtų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje, į pirmuosius tris klausimus reikia atsakyti kartu įvertinant prašymą pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, grindžiamą tuo, kad sąlyga, susijusi su valiutos keitimo rizika, yra nesąžininga.

36 Šiuo klausimu, visų pirma dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos sąlygos, susijusios su valiutos keitimo skirtumas, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pirmieji trys klausimai susiję su šio sprendimo 9–14 punktuose cituojamais įstatymais DH 1, DH 2 ir DH 3, kurie buvo priimti jau sudarius paskolos sutartis, kurioms jie taikomi, siekiant vykdyti *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimą, priimtą paskelbus 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282). Šiuose įstatymuose pripažįstamos nesąžiningomis ir negaliojančiomis paskolos sutartyse, kaip antai apibrėžtose minėtuose įstatymuose, įtvirtintos sąlygos, susijusios su valiutos keitimo skirtumu, atgaline data šios sąlygos pakeičiamos sąlygomis, pagal kurias taikomas oficialus Vengrijos nacionalinio banko nustatytas atitinkamos valiutos kursas, ir, taikant jas į „priekį“, likusi mokėtina paskolos suma konvertuojama į paskolą nacionaline valiuta.

37 Dėl pastarųjų sąlygų, kurios, remiantis šiais įstatymais, atgaline data tapo sudedamąja atitinkamų paskolos sutarčių dalimi, 2018 m. rugsėjo 20 d. Teisingumo Teismas Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring* (C-51/17, EU:C:2018:750) 62–64 punktuose pareiškė, kad tokios sutarties sąlygos, atspindinčios imperatyvias teisės aktų nuostatas, neturėtų patekti į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, nes ši direktyva, kaip matyti iš jos 1 straipsnio 2 dalies, netaikoma sutarties, sudarytos verslininko ir vartotojo, sąlygoms, kurias nustato nacionalinės teisės aktai.

38 Vadinasi, pirmieji trys klausimai susiję ne su sutarties sąlygomis, įtrauktomis *a posteriori* minėtais įstatymais į paskolos sutartis kaip tokias, bet su šių teisės aktų poveikiu apsaugos garantijoms, kylančioms pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, kiek tai susiję su sąlyga, susijusia su valiutos keitimo skirtumu, kuri iš pradžių buvo numatyta atitinkamose paskolos sutartyse.

39 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal minėto 6 straipsnio 1 dalį reikalaujama, jog valstybės narės numatytų, kad nesąžiningos sąlygos neprivalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.

40 Atsižvelgiant į tai, kad Vengrijos teisės aktų leidėjas pašalino problemas, susijusias su kredito įstaigų praktika sudaryti paskolos sutartis, kuriose numatomos sąlygos, susijusios su valiutos keitimo skirtumu: jis pakeitė šias sąlygas teisėkūros būdu kartu išsaugodamas paskolos sutarčių galiojimą, o tokia intervencija atitinka Sąjungos teisės aktų leidėjo pagal Direktyvą 93/13, visų pirma pagal jos 6 straipsnio 1 dalį, siekiamą tikslą. Iš tikrųjų šis tikslas yra atkurti pusiausvyrą tarp šalių, iš esmės išsaugant sutarties, kaip visumos, galiojimą, o ne panaikinant visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų (šiuo klausimu žr. 2012 m. kovo 15 d. Sprendimo *Pereničová ir Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 31 punktą).

41 Vis dėlto, dėl šio 6 straipsnio 1 dalies Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad ji turi būti aiškinama taip, kad nesąžininga pripažinta sutarties sąlyga iš principo turi būti laikoma niekuomet neegzistavusia, todėl ji negali sukurti padarinių vartotojui ir atitinkamai lemia vartotojo faktinės ir teisinės situacijos, kurioje jis būtų, jeigu nebūtų minėtos sąlygos, atkūrimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 61 punktą).

42 Nors pagal Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį netrukdoma, kad valstybės narės nutrauktų nesąžiningų sąlygų naudojimą verslininkų ir vartotojų sudarytose sutartyse priimdamos teisės aktą, teisės aktų leidėjas šiomis aplinkybėmis turi laikytis reikalavimų, išplaukiančių pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį.

43 Iš tikrųjų, tai, kad tam tikros sutarties sąlygos priimtu įstatymu pripažintos nesąžiningomis ir negaliojančiomis ir pakeistos naujomis sąlygomis, kad atitinkama sutartis išliktų, negali sumažinti vartotojams garantuojamos apsaugos, apie kurią priminta šio sprendimo 40 punkte.

44 Nagrinėjamu atveju, kadangi Z. Dunai ieškinį pareiškė dėl sąlygos, susijusios su valiutos keitimo skirtumu, kuri iš pradžių buvo numatyta su banku sudarytoje paskolos sutartyje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar nacionalinės teisės aktai, kuriais tokio pobūdžio sąlygos pripažintos negaliojančiomis, leido atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje Z. Dunai būtų, jeigu tokios nesąžiningos sąlygos nebūtų, būtent suteikiant teisę susigrąžinti tai, ką jos nenaudai verslininkas nepagrįstai įgijo pagal šią nesąžiningą sąlygą (šiuo klausimu žr. 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimo *Sziber*, C-483/16, EU:C:2018:367, 53 punktą).

45 Tuo remiantis darytina išvada, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos bylą nagrinėjantis teismas negali patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutarties, grindžiamo tuo, kad sąlyga, susijusi su valiutos keitimo skirtumu, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, jeigu tokios sąlygos pripažinimas nesąžininga leidžia atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos.

46 Antra, kalbant apie sąlygas, susijusias su valiutos keitimo rizika, reikia pažymėti, pirma, kad Teisingumo Teismas 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring* (C-51/17, EU:C:2018:750) 65–67 punktuose jau nurodė, kad šio sprendimo 36 punkte priminti samprotavimai nereiškia, tad ištisos tokios sąlygos taip pat nepatenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, atsižvelgiant į tai, kad pakeitimais, padarytais Įstatymo DH 1 3 straipsnio 2 dalimi ir Įstatymo DH 3 10 straipsniu, nesiekta išspręsti klausimo dėl valiutos keitimo rizikos, kiek tai susiję su laikotarpiu nuo atitinkamos paskolos sutarties sudarymo datos iki šios paskolos konvertavimo į Vengrijos forintus pagal Įstatymą DH 3.

47 Vis dėlto, atrodo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi prielaida, jog, vadovaudamasis įstatymais DH 1, DH 2 ir DH 3, jis negali pripažinti negaliojančia pagrindinėje byloje nagrinėjamos sutarties, jeigu būtų patvirtintas sąlygos dėl valiutos keitimo rizikos nesąžiningumas, ir siekia išsiaiškinti, ar toks negalėjimas atitinka Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį.

48 Šiuo klausimu reikia priminti, antra, kad dėl sutarties sąlygų, susijusių su valiutos keitimo rizika, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad tokios sąlygos, kiek jose apibrėžtas pagrindinis paskolos sutarties dalykas, patenka į Direktyvos 93/13 4 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, todėl šioje nuostatoje numatytų sąlygų nesąžiningumas nėra vertinamas tik jei kompetentingas nacionalinis teismas, kiekvieną iš jų išnagrinėjęs atskirai, nustato, kad verslininkas jas suformulavo aiškiai ir suprantamai (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 68 punktą ir joje nurodytą jurisprudenciją).

49 Trečia, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama sąlyga dėl valiutos keitimo rizikos nesuformuluota aiškiai ir suprantamai, kaip tai suprantama pagal šio 4 straipsnio 2 dalį, jis turi įvertinti, ar ši sąlyga yra nesąžininga, ir visų pirma išsiaiškinti, ar dėl šios sąlygos, nepaisant sąžiningumo reikalavimo, atsiranda didelis sutarties šalių teisių ir pareigų neatitikimas atitinkamo vartotojo nenaudai (šiuo klausimu žr. 2017 m. sausio 26 d. Sprendimo *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, 64 punktą).

50 Ketvirta, kalbant apie nustatytinus padarinius, jeigu tokia sąlyga būtų pripažinta nesąžininga, reikia pažymėti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kaip jau priminta šio sprendimo 39 punkte, jog valstybės narės nustatytų, kad sutartyje, kurią verslininkas sudaro su vartotoju, naudojamos nesąžiningos sąlygos nėra privalomos nacionalinės teisės aktuose nustatytomis sąlygomis ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.

51 Penkta, kiek tai su susiję su noru išsiaiškinti, ar visa paskolos sutartis, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, turi būti pripažinta negaliojančia, kai konstatuojama, kad joje esanti sąlyga yra nesąžininga, reikia pažymėti, viena vertus, kaip jau priminta šio sprendimo 40 punkte, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi siekiama atkurti pusiausvyrą tarp šalių, o ne panaikinti visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų. Kita vertus, ši sutartis iš principo turi išlikti be jokio kito pakeitimo, išskyrus pakeitimus, kurių atsiranda dėl nesąžiningų sąlygų panaikinimo, kiek pagal vidaus teisės normas toks sutarties tolesnis vykdymas yra teisiškai įmanomas (2017 m. sausio 26 d. Sprendimo *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, 71 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), o tai būtina objektyviai patikrinti (šiuo klausimu žr. 2012 m. kovo 15 d. Sprendimo *Pereničová ir Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 32 punktą).

52 Nagrinėjamoje byloje, kaip jau nurodyta šio sprendimo 48 punkte, su valiutos keitimo rizika susijusi sąlyga apibrėžia pagrindinį sutarties dalyką. Taigi tokiu atveju sutarties išsaugojimas teisiškai neįmanomas, bet tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

53 Šiuo klausimu iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos matyti, kad vienoje iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų įstatymų nuostatų, t. y. Įstatymo DH 2 37 straipsnio 1 dalyje, numatyta, kad, kai vartotojas remiasi kurios nors kitos nuostatos, bet ne tos, kuri susijusi su valiutos keitimo skirtumu, ir ne tos, pagal kurią leidžiama vienašališkai padidinti palūkanas, komisinius ir mokesčius, nesąžiningumu, jis turi taip pat prašyti, kad bylą nagrinėjantis teismas pripažintų sutartį galiojančia iki to laiko, kol priims savo sprendimą. Taigi pagal šią nuostatą neleidžiama, taip pažeidžiant Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį, kad vartotojui būtų neprivaloma atitinkama nesąžininga sąlyga, jei reikia, panaikinant visą atitinkamą sutartį, jeigu ši sutartis negali išlikti be šios sąlygos.

54 Be to, dar reikia patikslinti, kad, nors Teisingumo Teismas savo 2014 m. balandžio 30 d. Sprendime *Kásler ir Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282, 83 ir 84 punktai) pripažino nacionalinio teismo galimybę vietoj nesąžiningos sąlygos užpildant spragą taikyti vidaus teisės normą tam, kad sutartis išliktų, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad ši galimybė taikoma tik tais atvejais, jei, pripažinus visą sutartį negaliojančia, tai turėtų ypač neigiamų padarinių vartotojui ir dėl to jis nukentėtų (šiuo klausimu žr. 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés*, C-96/16 ir C-94/17, EU:C:2018:643, 74 punktą ir 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *OTP Bank ir OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 61 punktą).

55 Pagrindinėje byloje iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo padarytų išvadų matyti, kad sutarties išsaugojimas prieštarautų Z. Dunai interesams. Todėl šio sprendimo pirmesniame punkte nurodytas taikymas užpildant spragą šioje byloje negalimas.

56 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmuosius tris klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją:

– nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos bylą nagrinėjančiam teismui nesuteikiama teisė patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, grindžiamo tuo, kad su valiutos keitimo skirtumu susijusi sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, jeigu tokios sąlygos nesąžiningumo pripažinimas padėtų atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos;

– draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos bylą nagrinėjančiam teismui nesuteikiama teisė patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, grindžiamo tuo, kad sąlyga dėl valiutos keitimo rizikos, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, kai pripažinta, kad ši sąlyga yra nesąžininga ir kad sutartis negali išlikti be jos.

Dėl ketvirtojo ir penktojo klausimų

57 Savo ketvirtuoju ir penktuoju klausimais, nagrinėtinais kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę, visų pirma veiksmingos teisminės apsaugos ir teisingo bylos nagrinėjimo principus, draudžiama, atsižvelgiant į Sąjungos tikslą užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį, kad žemesnės instancijos teismams, vykdant teismines funkcijas, būtų privalomi abstraktūs ir bendro pobūdžio aukščiausiosios instancijos teismo, kaip antai *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas), sprendimai, priimti siekiant vienodo teisės aiškinimo.

58 Visų pirma tiesa, kad, paaiškindamas savo abejones dėl pagrindinėje byloje aptariamos vienodinimo procedūros atitikties Sąjungos teisei, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo ketvirtąjį ir penktąjį klausimus pagrindžiančiuose motyvuose nurodo ne tik kompetenciją, kurią Sąjunga turi tam, kad užtikrintų aukštą apsaugos lygį, ir pagrindinius principus, kaip antai teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą, bet ir kelias konkrečias Sąjungos teisės nuostatas, kaip antai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį. Vis dėlto šie klausimai apskritai susiję su Vengrijos teismų sistemos organizacija ir jos numatytomis nacionalinės jurisprudencijos vienodinimo priemonėmis.

59 Kaip iš esmės nurodė generalinis advokatas savo išvados 103 ir 106 punktuose, pirma, šis aspektas mažai susijęs su pagrindine byla, kurioje nagrinėjamas vartotojos prašymas siekiant, kad jai nebebūtų privaloma jos sudaryta paskolos sutartis dėl joje esančios nesąžiningos sąlygos, ir, antra, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos matyti, kad nuo šiol būtent įstatymai DH 1, DH 2 ir DH 3 yra privalomi Vengrijos teismams vartotojų apsaugos srityje, kiek tai susiję su nesąžiningomis sąlygomis, kaip antai nagrinėjamomis pagrindinėje byloje, o ne *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas) sprendimai šioje srityje, nes šie įstatymai buvo priimti siekiant vykdyti šiuos sprendimus.

60 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia pripažinti, kad savo ketvirtuoju ir penktuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvą 93/13, siejamą su Chartijos 47 straipsniu, draudžiama, kad valstybės narės aukščiausiosios instancijos teismas, siekdamas vienodo teisės aiškinimo, priimtų privalomus sprendimus dėl šios direktyvos įgyvendinimo būdų.

61 Šiuo atveju atsakymas į šiuos klausimus galėtų būti teigiamas, jeigu, pirma, šie sprendimai neleistų kompetentingam teismui užtikrinti visiško Direktyvos 93/13 normų veiksmingumo, prireikus savo iniciatyva atsisakant taikyti bet kokią, net vėlesnę, joms prieštaraujančią nacionalinės teisės nuostatą, įskaitant bet kokią joms prieštaraujančią jurisprudenciją, nesant būtinybės prašyti, kad prieš tai ši nuostata ar jurisprudencija būtų panaikinta, arba laukti, kol jos bus panaikintos teisėkūros, teisminėmis ar kuriomis nors kitomis konstitucinėmis priemonėmis, ir, antra, būtų sudarytos kliūtys kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimo *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, 34, 40 ir 41 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

62 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negalėtų atsisakyti taikyti tokių sprendimų tokiu atveju, kai jis mano, jog tai būtina siekiant užtikrinti visišką Direktyvos 93/13 veiksmingumą, ar kad, kaip tai patvirtina šis procesas, jis negalėtų šiuo klausimu kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Be to, jokia šioje bylos medžiagoje esanti informacija nerodo, kad pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atveju negalėtų užtikrinti ieškovei pagrindinėje byloje veiksmingos gynybos priemonės tam, kad būtų apsaugotos teisės, kurias ji gali turėti.

63 Be to, kaip iš esmės nurodė generalinis advokatas savo išvados 113 punkte, Teisingumo Teismas savo 2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Banco Santander ir Escobedo Cortés* (C-96/16 ir C-94/17, EU:C:2018:643) 68 punkte pareiškė, kad negalima atmesti galimybės, jog valstybės narės

aukščiausiosios teisminės instancijos, siekdamos suvienodinti teisės aiškinimą ir užtikrinti teisinį saugumą, gali, laikydamosi Direktyvos 93/13, nustatyti tam tikrus kriterijus, į kuriuos atsižvelgdami žemesnės instancijos teismai turi vertinti sutarties sąlygų nesąžiningumą.

64 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį ir penktąjį klausimus reikia atsakyti, kad pagal Direktyvą 93/13, siejamą su Chartijos 47 straipsniu, nedraudžiama, kad valstybės narės aukščiausiosios instancijos teismas, siekdamas vienodo teisės aiškinimo, priimtų privalomus sprendimus dėl šios direktyvos įgyvendinimo būdų, jeigu tie sprendimai kompetentingam teismui netrukdo užtikrinti visiško šioje direktyvoje įtvirtintų normų veiksmingumo, suteikti vartotojui veiksmingą teisių gynimo priemonę siekiant užtikrinti veiksmingą teisių, kurių jis gali turėti pagal šias normas, apsaugą ir kreiptis šiuo klausimu į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

65 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją:**

   – **nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos bylą nagrinėjančiam teismui nesuteikiama teisė patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, grindžiamo tuo, kad su valiutos keitimo skirtumu susijusi sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, jeigu tokios sąlygos nesąžiningumo pripažinimas padėtų atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų vartotojas, jeigu nebūtų šios nesąžiningos sąlygos;**

   – **draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos bylą nagrinėjančiam teismui nesuteikiama teisė patenkinti prašymo pripažinti negaliojančia paskolos sutartį, grindžiamo tuo, kad sąlyga dėl valiutos keitimo rizikos, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, yra nesąžininga, kai pripažinta, kad ši sąlyga yra nesąžininga ir kad sutartis negali išlikti be jos.**

2. **Pagal Direktyvą 93/13, siejamą su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, nedraudžiama, kad valstybės narės aukščiausiosios instancijos teismas, siekdamas vienodo teisės aiškinimo, priimtų privalomus sprendimus dėl šios direktyvos įgyvendinimo būdų, jeigu tie sprendimai kompetentingam teismui netrukdo užtikrinti visiško šioje direktyvoje įtvirtintų normų veiksmingumo, suteikti vartotojui veiksmingą teisių gynimo priemonę siekiant užtikrinti veiksmingą teisių, kurių jis gali turėti pagal šias normas, apsaugą ir kreiptis šiuo klausimu į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.**

Parašai.